

הלמידה המעורבת

הגדרה

המטרה העיקרית של למידה מעורבת היא למקסם את הפוטנציאל של טכנולוגיה ומשאבים מקוונים לשיפור ההוראה הדיפרנציאלית, בהתאם לצורכי התלמידים ולקידום אינטראקציה בכיתה. תפיסת הלמידה המעורבת נשענת על ההנחה, כי הדרך היעילה להבטיח את המעורבות הפעילה של תלמידים היא שילוב בין דינמיקה של קבוצת למידה מקוונת לאינטראקציות פנים-אל-פנים. השימוש הנרחב בטכנולוגיה הדיגיטלית מסייע לשחרר מורים מפרקטיקות שגרתיות לטובת אינטראקציה פנים-אל-פנים עם כל אחד מהתלמידים ולפיתוח כלי עזר לתלמידים מתקשים. הלמידה המעורבת מתקיימת ברצף שבין למידה מקוונת להוראה פרטנית.

ניתן להצביע על שלוש צורות עיקריות של גישה פדגוגית זו:

א. "כיתה הפוכה": כאשר תלמידים לומדים חומר חדש בבית לפני השיעור ולאחר מכן חוזרים על התוכן הנלמד בכיתה באמצעות ביצוע מטלות שבאופן מסורתי ניתנות כשיעורי בית.
ב. דגם מבוסס מעבדה: קבוצת תלמידים לומדת לחליפין בכיתה ובמעבדה הבית ספרית, כדי לקבל/לחזק/להעשיר את התוכן בסיוע אינטראקציות פנים-אל-פנים עם המורה.
ג. למידה מעורבת בתוך הכיתה: כאשר תלמידים לומדים בקבוצות מקוונות ובאינטראקציות פנים-אל-פנים מול המורה.
ניתן לשלב בין צורות הלמידה המעורבת הללו ולהתאים אותן לצורכי התלמידים, ליכולות של המורים ולמשאבים של בתי ספר.

שילובים

למידה מעורבת משלבת שתי גישות פדגוגיות שונות, התואמות לשני רכיביה: הוראה ישירה אישית, הממוקדת בלומד ומסייעת להשיג רמת מעורבות גבוהה, ולמידה מקוונת, המאפשרת לתלמידים לקבל אוטונומיה במה שקשור לקצב ולעומק הלמידה. לעיתים קרובות, למידה מעורבת מיושמת ביחד עם דגמים פדגוגיים של למידה מבוססת חקר והיא משלבת עקרונות של למידה שיתופית, מה שמסייע בהבטחת המעורבות המשמעותית של התלמידים. אינטראקציות פנים-אל-פנים מסייעות למורה להציג בעיות מורכבות ומאתגרות יותר לפתרון, לקדם הבנה תפיסתית עמוקה יותר ולעודד שיתוף פעולה בין התלמידים.

התמצאות

דרכים לשיפור היעילות של "כיתה הפוכה":
א. לשים דגש על הפעילויות המקדמות מוטיבציה, כדי שהתלמידים ישתמשו בתוכן הנלמד במצבי החיים הממשיים.
ב. לתכנן ולארגן את הזמן, כדי להבטיח את הצלחת הלמידה המעורבת.
ג. להציג חומרי וידאו קצרים, פשוטים וקשורים ישירות למטלות המוצעות לתלמידים.

התקציר מבוסס על הפרק:

Paniagua, A. & Istance, D. (2018). *Teachers and designers of learning environments: The importance of innovative pedagogies*. Paris: Center for Educational Research and Innovation, OECD, ch. 5: "Blended learning", pp. 85-92.

- ד. להסביר לתלמידים כיצד לצפות בווידיאו ואיזה תובנות ניתן להשיג מהצפייה, להציג לוח זמנים מסודר, להכין חומרי עבודה המסייעים בקליטת התכנים של סרטי הווידיאו.
- ה. לתת משוב מידי ככל האפשר והערכה מעצבת של ההישגים והקשיים של התלמידים בתהליכי הלמידה.
- ו. להבטיח כי לתלמידים יש מיומנויות דיגיטליות מפותחות ובמידת הצורך להדריך אותם ולסייע להם ברכישת המיומנויות הללו; לא נכון להניח זאת מראש.

האתגרים העיקריים ליישום למידה מעורבת:

- א. להפנות תשומת-לב מיוחדת לתלמידים מתקשים שהם לעיתים חסרי מוטיבציה, אוטונומיה ומיומנויות ללמידה עצמאית ועלולים להיות מודרים מתהליכי למידה בקבוצות עמיתים, בעקבות פערים במיומנויות ובידע.
- ב. להימנע מהסתמכות-יתר על הלמידה המעורבת. מומלץ לשלב בין למידה מעורבת לגישות פדגוגיות נוספות, הממוקדות בלומד, כמו למידה מבוססת חקר.
- ג. להימנע מדגש יתר על האוטונומיה הנדרשת ללמידה בבית.

הקשר

הדגם השכיח ביותר של למידה מעורבת בבתי הספר הוא דגם "הכיתה ההפוכה". תלמידים נדרשים לבצע עבודה בעצמם, כאשר הבית הופך לסביבת למידה; הם גם זקוקים למחשב ולאינטרנט בבית. במצב זה יש חשיבות גדולה למעורבות המורה בהבטחת מוכנות התלמידים ובתהליך הלמידה. חיסכון בזמן, שמושג בעקבות היעדר הוראה פרונטלית, מאפשר למורים לעסוק בהוראה דיפרנציאלית, להשקיע יותר בכל תלמיד, תוך כדי התחשבות במאפייניו האישיים, ברקע שלו ובסביבתו, להציע הזדמנויות למידה רבות יותר ומאתגרות ללומדים מתקדמים וגם ללומדים מתקשים.

תוכן

יש לציין, כי לא כל הנושאים הנלמדים במערכת הבית ספרית ניתנים ללמידה באמצעות "הכיתה ההפוכה" והלמידה המעורבת. שני הדגמים האלה מתאימים יותר לתוכן שמאורגן היטב ובנוי בצורה ליניארית ושניתן לחלקו ליחידות ולתהליכים פשוטים יותר, כמו מתמטיקה ומדעים. בנוסף לכך, על המורה להתאים את המשימות לרמת המיומנויות והידע של התלמידים, להקנות להם את הידע והמיומנויות החיוניות לשימוש באמצעים טכנולוגיים מתקדמים, לספק משוב והדרכה כדי שהתלמידים יוכלו להשתמש בטכנולוגיה מקוונת בצורה יעילה וליטול חלק פעיל בעבודה קבוצתית ובעלילות חקר.

שינוי

- ניתן ליישם למידה מעורבת במגוון צורות ברצף שבין למידה מקוונת מינימלית לאינטראקציה פנים-אל-פנים מינימלית. שלושה תנאים חיוניים ליישום מוצלח של דגמי הלמידה המעורבת:
- א. מהמורים נדרש לפתח מיומנויות וידע טכנולוגי, פדגוגי ותוכני (Technological, Pedagogical and Content Knowledge, TPACK); עליהם להפעיל בעילות כלים טכנולוגיים מתקדמים ולהשיג אינטראקציה מלאה בין התוכן הנלמד לטכנולוגיה ולפדגוגיה.
- ב. קיומן של תשתיות מתאימות ותוכנה מתאימה.
- ג. מתן זמן מספיק לתלמידים לביצוע הלמידה, שילוב גישות פדגוגיות נוספות (כמו למידה מבוססת חקר) ועיצוב מסגרת המקדמת שיתוף פעולה בין תלמידים.

לסיכום, למידה מעורבת מקדמת את הלמידה המותאמת לתלמיד באמצעות מתן אפשרות לתלמידים לבחור את קצב התקדמותם, הצגת תכנים מותאמים וארגון הלמידה בקבוצות קטנות. תלמידים ב"כיתות הפוכות" עשויים להרגיש אחריות רבה יותר על הלמידה, להכיר במגוון הבחירות העומדות בפניהם ולדעת להשתמש במשאבים חליפיים במקרה שהם מתקשים לרכוש או ליישם תוכן חדש. באשר למורים, למידה מעורבת מאפשרת להם לנסות צורות שונות של למידה פעילה. כמו כן, השימוש בטכנולוגיה ממוחשבת מקדם את האוטונומיה של המורה.